

De verbintenissen via paarden was vooral een privé-aangelegenheid, ook omdat die zich vaak niet hielden aan nationale, politieke of territoriale grenzen.

WIE DEED HET MET WIE?

Jurrit van de Vooren

Geschiedenis wordt gemaakt door mensen. Als we willen weten hoe de moderne sport in ons land is begonnen, moeten we weten welke mensen daarbij waren betrokken. Kortom: wie deed het met wie? Er zijn verschillende manieren om daar achter te komen.

Dat de sport in Nederland niet álles aan Pim Mulier heeft te danken, weten we inmiddels door het werk van Daniël Rewijk en eerder Nico van Horn. In die beginfase waren er veel meer mensen bij betrokken, waarvoor steeds meer aandacht komt.

Deze eerste sportnetwerken worden soms opeens zichtbaar op een lijst of een foto. Zo vond ik bij het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG) volkomen onverwacht een knipselarchief over de broers Bram en Kees Dudok de Wit uit Breukelen. Bram verwierf de bijnaam *Minister van Sport*, omdat hij een halve eeuw betrokken was bij honderden sportwedstrijden – als financier, organisator, jurylid of deelnemer. Zijn broer liep als ‘Kees de Tippelaar’ de hele wereld rond en is ruim een eeuw na zijn dood nog steeds een bekend figuur in Breukelen. Jaarlijks is daar nog Poffertjesdag, betaald met de erfenis van Kees de Tippelaar.

Deze broers waren heel belangrijk voor de Nederlandse sport, vooral Bram. Als we weten met wie ze samenwerkten, snappen we ook meer van sport, sportbeoefening en de sociale context van sport in

die tijd. Via wedstrijdverslagen weet ik al dat Bram vooral met Antoon Abspoel werkte. Abspoel kwam uit een sportieve familie uit Utrecht, was worstelaar, roeier, wielrenner, hockeyer én de eerste sportjournalist in dienst van een dagblad.

‘Een gezellige geest heerschte, waar te midden zijner talrijke vrienden ten slotte een paar kiekjes werden genomen.’

Dit duo kreeg een gezicht in augustus 1901, middels foto’s in het knipselarchief. *De Amsterdamsche Pers* organiseerde toen een receptie voor Bram omdat hij op het punt stond om een lange reis naar Indië te maken. ‘Een gezellige geest heerschte’, schreef *De Telegraaf*, ‘waar te midden zijner talrijke vrienden ten slotte een paar kiekjes werden genomen.’ Op een van de fraaie foto’s staat Abspoel naast Bram, in het hart van het gezelschap. De bijzondere relatie van dit tweetal – precies 125 jaar geleden richtten zij bijvoorbeeld de Amsterdamsche Hockey en Bandy Club op – is zo vastgelegd.

Een lijst

Het is hoogst uitzonderlijk om zulke foto’s te vinden, maar gelukkig kunnen we ook op andere manieren een netwerk blootleggen. *Nederlandsche Sport*

De foto met Dudok de Wit in *De Telegraaf*. Onderschrift: 'I. C.J. Schotel. II. De Neeve. III. C. Slick. (*Reuter*.) IV. A.G. van Duyl. V. Mr. G. Keller. (*Amsterd. Courant*.) VI. H. Tersteeg (*Handelsblad*.) VII. D.A. van Waalwijk (*Nieuwsblad voor Nederland*.) VIII. Ant. J. Abspoel. IX. C.A.A. Dudok de Wit. X. J. Timmer (*Vaderland*.) XI. Damsté. XII. Nova. XIII. Verster. (*Nieuws van den Dag*.) XIV. C.D. van Waalwijk. XV. C. Nannes Gorter. (*Wereldkroniek*.)'

bijvoorbeeld plaatste in 1882 een overzicht van de paarden bij een wedstrijd in Nijmegen. Dergelijke lijsten stonden vaak in dit tijdschrift, waarbij het vooral interessant is dat niet alleen de eigenaren werden genoemd, maar ook de vader en moeder van het paard. Vétiver bijvoorbeeld was eigendom van Gaston de Lichtervelde; vader van Vétiver was Dollar, en moeder Vivandière.

Op slinkse wijze achterhalen we dan het netwerk van Gaston de Lichtervelde van ruim 130 jaar geleden.

Met deze gegevens kunnen we graven in de archieven om te herleiden wie de eigenaren waren van Dollar en Vivandière. Op slinkse wijze achterhalen we dan het netwerk van Gaston de Lichtervelde van ruim 130 jaar geleden.

Paardenhistoricus Jan Maiburg maakte me enkele jaren geleden duidelijk wat de waarde is van deze kennis: adellijke en koninklijke families verbonden zich traditioneel op twee verschillende manieren: via het huwelijk en via de paarden. Het huwelijk was een publieke manifestatie, waar iedereen van mocht weten. De verbintenissen via paarden was echter vooral een privé-aangelegenheid, ook omdat die zich vaak niet hielden aan nationale, politieke of territoriale grenzen.

Een netwerkanalyse van de paardensport gaat daarom dieper dan alleen de sport, want zo kunnen we achterhalen of die negentiende-eeuwse militaire en adellijke families misschien contacten hadden die politiek gevoelig waren of zelfs ronduit explosief. En of die contacten werden gehandhaafd in tijden van crisis, zoals oorlog of een handelsconflict.

Laten we het daarom maar eens goed gaan uitzoeken: wie deed het met wie in de negentiende eeuw?